

Donderdag 24 januari 1963

DE DANS VAN DE REIGER ABSURD STUK

Claus: groter avontuur dan Suiker of De bruid

Van een onzer redacteuren

AMSTERDAM — In de rookfoyer van de Amsterdamse Stadsschouwburg is Ton Lutz bezig met de repetities van 'De dans van de reiger', het nieuwste stuk van Hugo Claus. Met palen, een divan en een paar stoelen is een suggestie van een decor gegeven. Ton Lutz staat onder een veelarmige kapstok met een touw om zijn nek en een masker op zijn voorhoofd. Het is duidelijk dat hij bezig is geweest zich op te hangen. Ellen Vogel haalt hem van de boom.

Sfeer geladen met koortsdampen

Dan zien we koortsachtige droomscènes die zich rond de pasgehangene afspelen. Er heerst spanning in de repetitieruimte. Ook nu al komt iets van de lugubere, ironische, wrede en met koortsdampen geladen sfeer tot ons over van het stuk, dat door de schrijver een nare komedie is genoemd.

In zijn wrange humor en absurde tragiek doet het fragment denken aan die andere komedie van Claus: 'Mama, kijk zonder handen'. In een gesprek dat ik later met de regisseur en de schrijver had bevestigde Claus dit.

„Maar het is minder een farce,” zei hij.

Tijdens het gesprek bleek hoe ernstig hij bij het stuk was betrokken.

SPAANS EILAND

„Het is het verhaal van een man die met zijn vrouw en zijn moeder op een Spaans eiland met vakantie is. De man wil niet in de zon zitten om redenen die pas langzaam uit de doeken worden gedaan. In het tweede deel van het stuk doet hij of hij zelfmoord pleegt om wraak op zijn vrouw te nemen maar ook om haar medelijden op te wekken. Als ze hem van de boom haalt krijgt hij visioenen van wat er vroeger met hem is gebeurd, maar dan grotesk vervormd. Daarna wil hij wel in de zon gaan zitten. Het stuk eindigt als zijn vrouw hem met zonne-olie inwrijft.”

Claus probeert nauwkeurig te formuleren wat hij met het stuk heeft bedoeld.

„Bepaalde situaties in het leven zijn zo ondragelijk dat je niets anders kunt doen dan er om lachen. Dat gebeurt vooral als je een realiteit tot tooneelrealiteit omtovert. De lach die dan ontstaat is een beetje van gene, ook van zenuwen en ook een beetje een vulgaire lach. Maar soms aanzet je met lachen. Ik heb geprobeerd te laten zien hoe mensen verstrikt kunnen raken in dingen waarvan ze niet weten of ze wezenlijk zijn of niet.”

Veel meer kan hij er niet over zeggen. Hij weet dat de waarde van een stuk pas in een voorstelling gewogen kan worden en hij wacht met spanning op de première van zaterdag.

Ik vraag hem hoe het komt dat zijn stukken eerst in Holland worden gebracht en niet in België.

„Mijn eerste stuk, 'Bruid in de morgen', heeft maandenlang in Antwerpen in de la gelegen. Toen heb ik het naar Ton Lutz gebracht die het heeft gespeeld. Ik besloot in het vervolg al mijn stukken aan Ton Lutz te geven die ze naar mijn mening ook het beste regisseert.”

„Toen ik 'De bruid las,’ valt Lutz in, „dacht ik, dát moet ik doen. Ik voelde direct een grote verwantschap met het werk. Vanaf die tijd is er een grote samenwerking tussen ons ontstaan. Voor mijn gevoel heeft 'De reiger' het meeste te maken met Hugo, zoals hij is.”

„Hoe is hij dan?” vraag ik.

„Dat weet ik niet.”

„En dat weet ik zelf ook niet,” zegt Claus. „Maar wel weet ik dat dit stuk voor mij een groter avontuur betekent dan 'Suiker' of 'De bruid.’”

Is hij nog met ander toneelwerk bezig?

„Ja, met een historisch stuk, map

HUGO CLAUS
...na de boom de zon...

daar kan ik nog niet veel over zeggen. Ik zie er nog geen klaarte in. Wel heb ik een roman af die in maart zal verschijnen. Omtrent 'Dédé' is de titel.”